

A

Abrasion - Nedslitning av tänderna.

Abscess - Varansamling.

Adhesion - Fästa, vidhäfta.

Afte - På munslemhinnan gulvita sår omgivna av en röd zon.

Aktivator - Löstagbar tandställning för att ändra relationen mellan käkarna.

Alveol - Det hålrum i käkbenet där tandens rot sitter.

Amalgam - Fyllningsmaterial. En legering som i huvudsak består av silver, tenn och kvicksilver.

Analgetika - Smärtstillande läkemedel.

Anamnes - Sjukdomens förhistoria med patientens egen sjukdomsberättelse.

Anestesi - Bedövning. Lokalanestesi, bedövning som ges där ingreppet ska ske.

Antibiotika - Läkemedel som ges vid infektion som orsakats av bakterier, till exempel penicillin.

Apex - Spets, till exempel tandrotens yttersta spets.

Aplasi - Medfödd avsaknad av ett eller flera tandanlag.

Aspartam - Sötningemedel som finns i en rad "light"-produkter.

B

Bettskena - Plastskena som används vid tandgnissling.

Bifurkation - Delningsstället på en tand med två eller flera rötter, (se furkation).

Bitewing - En röntgenbild där tandkronorna i över och underkäke syns på samma bild, för att se karies eller hur benets nivå är i förhållande till tanden. Bitewing är den bild som oftast tas vid rutinkontroller.

Bro, brygga - Ersättning för en eller flera förlorade tänder. Fästes på närliggande tänder med den konstgjorda tanden hängande emellan. Fungerar som en "bro" över tandluckan.

Bruxism - Tandgnissling, tandpressning.

Buffra - Saliven neutraliserar så att det blir mindre surt.

C

Candida - Svampsjukdom som i vissa fall kan orsaka rodnad och sveda i munslemhinnan.

Carisolv - Rödaktig gel som kan användas för att avlägsna karies utan att man borrar.

Cement - Det material som används vid festsättning av kronor och broar.

Composit - Tandfärgat fyllningsmaterial av plast.

D

Dekubitus - "Skavsår" som orsakats av tryck från en tandprotes.

Delprotes - Se Partialprotes.

Demineralisering - Mineralsalter som försvinner från tandytan t ex vid ett kariesangrepp.

Dental - Hör till tänderna, kommer från ordet dent (tand).

Dentin - Tandben. Den hårdvävnad som utgör huvuddelen av tanden, skiktet innanför emaljen.

Depuration - Borttagning av tandsten.

Diastema - Mellanrum mellan två tänder.

E

Emalj - Det hårda yttre skiktet på tanden, kroppens hårdaste vävnad.

Endodonti - Sjukdomar i tandpulpan och dess behandling, rotbehandling.

Erosion - Förlust av tandsubstans genom kemisk och/eller mekanisk påverkan.

Eruption - Tandframbrott.

Extraktion - Utdragning.

F

Fasadkrona - En krona där den synliga delen görs i tandfärgat material.

Fissur - Fårorna i tanden, vanligast på tuggytorna.

Fissurförsegling - Tunnflytande plast läggs på fissurerna för att förhindra att bakterier fastnar där.

Fluor - Grundämne som har karieshämmande effekt.

Frenulum - Tungband, läppband.

Fruktos - Fruktsocker.

Fullkrona - Tandkrona i guld, keramik som tandteknikern tillverkar och som omsluter den naturliga tandens krona.

Furkation - Det ställe där tandens rötter delar sig (se Bifurkation).

Furkationsinvolvering - Tandköttsfickan når in i furkationen.

G

Gingiva - Tandkött.

Gingivit - Tandköttsinflammation.

Glasjonomer - Tandfärgat fyllningsmaterial som avger fluor.

Glossit - Inflammation i tungan.

Guld - Ädelmetall som används av tandteknikern för att framställa kronor och tandfyllningar.

Guttaperka - Gummimaterial att rotfylla tänder med.

H

Helprotes - Avtagbar protes, "löständer", som ersätter tänderna i tandlös käke.

Herpes - Virus som kan ge blåsor i munnen och på läpparna.

High-speed - Borrmaskin som roterar med hög hastighet och kyls med vatten.

Hypoplasi - Underutveckling av organ eller vävnad.

Hälsodeklaration - Ett formulär patienten fyller i som omfattar tidigare och nuvarande hälsotillstånd samt vilka mediciner man tar.

Hängande broled - Del av en bro (brygga) som ersätter en saknad tand.

I

Implantat - Här: titanskruv (fixtur) som har läkt fast i käken.

Implantatbro - Bro som sitter fast på fixturerna, (se KBF-bro).

Infektion - Inträngande i kroppen av levande smittämne, t ex virus, bakterie, svamp.

Inflammation - Vävnadsreaktion som ger svullnad, rodnad, värme och ibland smärta. Kan vara reaktion på t ex infektion eller skada.

Initialkaries - Litet, ytligt hål i tanden, "början till karies", (se Kritkaries).

Interdentalt - Utrymmet mellan tänderna.

Interdentaltandborste - Liten "flaskborste" för rengöring mellan tänderna.

Intraoral - I munhålan.

Intraoral röntgenbild - Röntgenbild tagen inne i munhålan.

J

Jacketkrona - Äldre benämning på fullkrona i porcelin.

K

Karies - Hål i tänderna.

Kavitet - Hålighet, t ex orsakad av karies.

KBF-bro - Käkbensförankrad bro eller implantatbro.

Keramik - Hårt material som används för framställning av kronor och för fyllningar som tandteknikern framställt.

Klorhexidin - Bakteriedödande vätska för munsköljning.

Kofferdam - Gummiduk som sätts runt tanden för att hindra salivläckage, används vid rotbehandling och fyllningsterapi.

Komposit - Se Composit.

Kritkaries - Ett litet kariesangrepp som vanligen inte lagas, då det endast finns i yttre delen på tandemaljen. Ser vitare ut än omgivande tand och kallas därför "kritkaries", (se initialkaries).

Krona - Den del av tanden som normalt syns i munhålan och består av dentin och emalj. Krona används också för att beskriva ersättningen för en förlorad tandkrona, som exempelvis guldkrona eller helkeramisk krona.

Kusp - Spetsen, topparna på tändernas tuggytter.

Käkbensförankrad - Ett implantat som sätts fast i käkbenet, (se Implantat och KBF-bro).

L

Lactobacill - En av de bakterier som medverkar vid uppkomst av karies.

M

Munsår - I dagligt tal omfattar detta både sår och blåsor i munnen. Orsakerna till munsår kan vara virusinfektion, skavsår av dåligt sittande protes, afte med mera. Om ett sår inte läker ska man alltid kontakta sin tandläkare.

Muntorr - Nedsatt salivproduktion gör att man blir torr i munnen. Orsaken kan vara nervositet, medicinering, sjukdom, skador på spottkörtlarna som producerar saliv m m.

N

Natriumfluorid - NaF, fluorförening som förekommer i bland annat fluortabletter och tandkräm.

Natriumklorid - NaCl, koksalt, används i fysiologisk koksaltlösning vid renspolning.

Nikotinstomatit - Slemhinneförändring i gommen som uppkommer till följd av rökning.

O

Ocklusion - Kontaktförhållandet mellan tänderna när man biter ihop.

Odontologi - Läran om tänderna och dess sjukdomar.

Oral - Som tillhör munnen.

Ortopantomogram, OPG - Översiktsröntgenbild, panoramaröntgen, tagen med särskild röntgenapparat. Bilden tas utanför munnen och visar båda käkarna och samtliga tänder.

Ortodonti - Tandreglering.

Osteit - Inflammation i benvävnad.

P

Panoramaröntgen - Se Ortopantomogram.

Papill - Den del av tandköttet som normalt fyller ut mellanrummet mellan tänderna.

Parodontit - Tandlossningssjukdom.

Parodontologi - Läran om tandlossningssjukdomarna.

Partialprotes - Delprotes. Avtagbar protes som ersätter tänderna i delvis tandlös käke.

Patogen - Sjukdomsframkallande.

Pedodonti - Barntandvård.

Perkussionsöm - Om en tand är öm när man "knackar" på den.

Permanent tänder - Vuxentänder, 32 st.

Plack - Bakteriebeläggning på tänderna.

Plackindex - Mäter på tänderna.

Postoperativ - Efter operation.

Preparera - Förbereda. Till exempel att med borr förbereda tand för fyllning eller krona.

Primära tänder - Mjölktänder, 20 st.

Profylax - Förebyggande åtgärd.

Protes - Ersättning för förlorad kroppsdel till exempel tänder, (se Helprotes och Partialprotes).

Protesstomatit - Inflammation i slemhinnan under en protes.

Protetik - Oral protetik, framställning av proteser, tänder eller bryggor.

Provisorium - Tillfällig, till exempel fyllning, (se täckförband).

Pulpa - Nerv och kärlsträngen i tandens inre.

Pulpit - Inflammation i pulpan (nerven).

Pus - Var. Tunn- eller tjockflytande gulaktig vätska, innehållande levande och döda vita blodkroppar, bakterier och döda vävnadsceller.

Q

R

Remineralisation - Återmineralisering av yttlig kariesskada i emaljen genom utfällning av kalk- och fosforsalter från saliven.

Retraktion - Gingival retraktion. Tandköttet drar sig tillbaka på grund av inflammation i tandköttet, kan orsakas av för hård tandborste, felaktig borstmetod med mera.

Rot - Den del av tanden som sitter i käkbenet. En tand kan ha en till tre rötter. Tandrotens huvudbeståndsdel är dentin.

Rotfraktur - Spricka i eller på roten.

Rotkanal - Det hålrum inne i tanden som innehåller nerver och kärl.

Rotfyllning - Försegling av tandens rotkanal efter att pulpan (nerven) avlägsnats.

Röntgen - En röntgenbild används för att se karies, tandlossning, sjukliga förändringar i käkarna, käkutveckling med mera.

S

Sackaros - Socker, bästa utgångspunkten för munbakteriernas syrabildning.

Salivsten - Tandsten som bildas ovanför tandköttskanten.

Sekundärkaries - Karies i anslutning till en krona eller en gammal fyllning.

Status - Ett tandstatus visar till exempel hur många kariesangrepp som finns. Ett parodontalstatus visar tillståndet för tandkött och tandben.

Streptococcus mutans - En av de bakterier som medverkar vid uppkomst av karies.

Stimulerad saliv - Ökat salivflöde framkallat genom tuggning.

Stomatit - Inflammation i munslemhinnorna.

Sutur - Tråd som används för att sy i vävnad efter ett kirurgiskt ingrepp.

Suturera - Sy.

Svampinfektion - Candidos. Infektion i slemhinnan orsakad av Candida albicans.

T

Tandhygienist - Yrkesgrupp som arbetar med förebyggande tandhälsovård.

Tandköttsficka - Spalt runt tanden som på ena sidan begränsas av tandytan och den andra sidan av tandköttskanten.

Tandsten - Förkalkade bakteriebeläggningar på tänderna.

Tandtekniker - Yrkesgrupp som arbetar med framställning av tandersättningar som till exempel kronor, broar, proteser och tandställningar.

Titan - Metall som bland annat används som implantat.

Torsk - Candida infektion, svampinfektion.

Trauma - Skada genom yttre våld, till exempel fall eller slag.

Tungpapill - Slemhinneupphöjning på tungslemhinnan.

Tungrygg - Ovansidan på tungan.

Täckförband - Provisorisk (tillfällig) fyllning.

U

Ultraljud - Ljud med hög frekvens. Används vid borttagning av tandsten.

V

Vilosaliv - Saliv som produceras då tuggmuskler, kinder och tunga hålls stilla.

Visdomständer - Den sista kindtanden.

W

X

Xerostomi - Muntorrhet på grund av bristande salivsekretion.

Xylitol - Björksocker. Används som sockerersättningsmedel och kan ej användas av munnens bakterier för syrabildning.

Y

Z

Å

Ä

Ö